

YTTRANDE

Stockholm den 19 september 2022

Till:
Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt
Box 69
131 07 Nacka
mmd.nacka.avdelning3@dom.se

Mark- och miljödomstolens mål
nr M 4617-13

Yttrande över kärnavfallsbolaget SKB:s begäran om deldom den 15 mars 2022 i mål M 4617-13 angående överklagad dispens enligt artskyddsförordningen för åtgärder i samband med anläggande av slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark, Östhammars kommun

Naturskyddsföreningen, Jordens Vänner och Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG), nedan föreningarna, har följande att anföra rörande kärnavfallsbolaget SKB:s, nedan sökanden, yttrande den 25 augusti 2022 (ab 88) för att erhålla artskyddsdispens för flytt av gölgroda och större vattensalamander enligt punkt f) i Länsstyrelsen i Uppsalas beslut den 13 juni 2013.

Föreningarna vidhåller yrkandet om att sökandens begäran om deldom avslås. Föreningarna motsätter sig även att inhibitionen för flytt av arterna upphävs.

Som grunder för yrkandet anför föreningarna, utöver vad som sagts i föreningarnas yttrande i frågan den 20 april 2022 (ab 78), följande:

1. Vid en noggrann läsning av länsstyrelsens beslut den 13 juni framgår det att en flytt av arter inte är en förutsättning för att erhålla artskyddsdispens. Det är enligt beslutet länsstyrelsens bedömning att det är själva *anläggandet* av nya gölar, och att det visas att arterna är etablerade i dessa, som är den kompensation som behövs. I och med att sökanden visat att arterna är etablerade i minst en av de två gölar som sökanden skapat är länsstyrelsen krav på kompensation redan uppfyllt och inga arter behöver flyttas.
2. De olägenheter det innebär för sökanden att inte få påbörja flytten av arter i förtid ska vägas mot skadan på de fridlysta bestånden om flyttåtgärderna sker helt i onödan, det vill säga om Högsta förvaltningsdomstolen upphäver regeringens tillåtlighetsbeslut. Principiellt är det inte önskvärt att skapa ett prejudikat som lämnar fritt för flytt av skyddade arter innan exploatörerna har fått tillstånd.
3. Dessutom bestrider föreningarna sökandens uppgift att det kan röra sig om extra kostnader på 900 miljoner om inte dispens medges för att flytta arterna i förtid, innan sökanden medgivit ett lagakraftvunnet tillstånd för kärnbränsleförvaret.

Utvecklade grunder

Föreningarna har av sökandens yttrande förstått att det som oroar sökanden är det första villkoret i Länsstyrelsen i Uppsalas beslut den 13 juni 2013. Villkoret lyder (sidan 2):

”1. Om inte annat följer av övriga villkor ska de sökta åtgärderna utföras i enlighet med vad sökanden angivit i ansökan och vad man i övrigt föreslagit eller åtagit sig i ärendet.”

Sökanden har i ansökan om artskyddsdispens föreslagit och/eller åtagit sig att som punkt f) flytta gölgröda och större vattensalamander från befintliga gölar till de nya gölar som etablerats som kompensation.

I de villkor som finns i länsstyrelsens beslut nämns inte ytterligare frågan om flytt av arterna annat än att det står att om flytt av rom sker måste den vid en inventering i nyanlagda gölar kunna skiljas från rom som redan finns i gölarna.

Däremot står följande på sidan 16 i beslutet:

”Skadeförebyggande åtgärder

En av förutsättningarna för att kunna meddela dispens är att den inte försvårar upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus för de aktuella arterna.

Eftersom bevarandestatusen bedöms kunna påverkas för vissa arter av åtgärden är det helt nödvändigt att vidta skadeförebyggande åtgärder innan dispensen tas i anspråk, så att statusen inte försämras. I ansökan anges ett antal skadeförebyggande åtgärder såsom nya gölar och åtgärder vid våtmarker. Villkor 2 säkerställer att den skadeförebyggande åtgärden att anlägga nya dammar verkligen uppfyller sitt syfte innan arbete påbörjas i de dammar som ska fyllas igen. Eftersom kunskapsbrist råder vad gäller de befintliga gölarnas (och de gölar som kan komma att påverkas av grundvattenytans avsänkning) betydelse för den lokala gölgrödepopulationen får det inte råda någon tveksamhet att man har lyckats skapa fungerande reproduktionslokaler i närområdet innan de befintliga lokalerna påverkas.

Länsstyrelsen bedömer att för att avgöra om dammarna fungerar som reproduktionslokaler som kan ersätta den ekologiska funktionen av de gölar som fylls igen, måste man förutom att omgivande övervintringshabitat är lämpliga även konstatera spel, groddrom och yngel från gölgröda i minst två av dammarna under minst ett par säsonger eller mer. Eftersom groddrom sätts ut i de nya dammarna från de befintliga gölarna måste man konstatera att rom produceras i gölen. Därför behöver man dels inventera detta samt särskilja denna från den rom som sätts ut. Ordet "tillsammans" i villkoret medger att inte alla dammarna behöver fungera som livsmiljöer när dispensen tas i anspråk men att de totalt sett ska kunna ersätta de befintliga gölarnas ekologiska funktion. Om villkoret inte uppfylls finns möjlighet att anlägga fler dammar för att uppfylla kriterierna i villkoret.

Länsstyrelsen bedömer vidare att själva *anläggandet* av de två dammar som anläggs som kompensation är den aktuella kompensationen. Om lyckad reproduktion sker i de dammarna är det godtagbart att räkna in dem i bedömningen om huruvida reproduktionen bibehålls i närområdet enligt ovan.”

Föreningarna betonar att det är länsstyrelsen som kursiverat ordet ”anläggandet” i sista stycket. Själva flytten av arter är således inte ett villkor för artskyddsdispens om de dammar som etablerats fungerar som reproduktionslokaler. Föreningarna kan utgående från den bilaga som sökanden bifogade ansökan om deldom (ab 74), d.v.s. SKB rapport R-21-05, *Populationsutveckling för gölgröda och större vattensalamander i Forsmark 2012–2020*, konstatera att villkoret att minst två av den nyetablerade gölarna fungerar som reproduktionslokaler uppnåddes redan för två år sedan.

Förmodligen är läget bättre idag och anläggandet av ytterligare gölar i stället för att flytta arter skulle förmodligen förbättra situationen ytterligare.

En andra invändning är av mer principiell natur. Föreningarna gör gällande att de olägenheter det innebär för sökanden att inte få påbörja flytten av arter i förtid ska vägas mot skadan på de fridlysta bestånden om flyttåtgärderna sker helt i onödan. Det vill säga om Högsta förvaltningsdomstolen upphäver regeringens tillåtlighetsbeslut. Som bekant rättsprövas regeringens tillåtlighetsbeslut för närvarande i Högsta förvaltningsdomstolen, och ett möjligt utfall av prövningen är att tillåtlighetsbeslutet upphävs. Om så sker skulle tömningen av originalgölar på de skyddade arterna i fråga ske i onödan.

Principiellt är det inte önskvärt att skapa ett prejudikat som lämnar fritt för flytt av skyddade arter innan exploatörer har fått ett slutligt tillstånd.

Slutligen bestrider föreningarna sökandens uppgift att det kan röra sig om extra kostnader på 900 miljoner kronor om inte dispens erhålls för att flytta arterna innan lagakraftvunnet tillstånd för kärnbränsleförvaret inhämtats. Det rör sig till en betydande del om kostnader som kommer sig av att SKB byggt upp en projektorganisation i förtid, eftersom man utgått från att man kommer att få ett tillstånd. Något som ännu inte är lagakraftvunnet avgjort. Sådana kostnader bör rättsväsendet inte lägga avseende vid, eftersom man då uppmuntrar till en ordning där ansökande bolag ådrar sig höga kostnader i förtid i syfte att inverka på prövningarnas utgång. Det skulle vara samhällsekonomiskt ineffektivt och strider enligt föreningarnas mening mot allmänna rättsprinciper.

Dag som ovan,

Oscar Alarik

Chefsjurist, Naturskyddsföreningen
Mobil: 070-611 32 29
E-post: oscar.alarik@naturskyddsforeningen.se